

לכבוד שבת קדש – פרשת שופטים תשפ"א

וזהב הארץ ההיא טוב – זו תלמודה של א"י

דף שבועי לעיסוק בסוגיות ארץ ישראליות – נכתב ע"י חגי צמיר

התורה מצווה על השופטים ובתי הדין לשפוט בהגנות, בצדק וביושר. אין בעולם שופט שנכנס לבית המשפט בלי דעות קדומות ואמונות שהוא מביא אתו. למרות זאת, התורה תובעת מהשופט הזה, שנושא בנטל אמונותיו ודעותיו הקדומות, לשפוט את העניין שמובא לפניו בצורה הוגנת וישרה. החתירה לצדק אמיתי היא חתירה בלתי פוסקת. תפקיד השופט הוא תפקיד שיש בו הרבה בדידות וקושי. לא כולם יהיו מרוצים לגמרי מפסיקת השופט. אפילו מרדכי לאחר שהציל את היהודים מעצת המן האגגי היה רצוי רק "לרוב אחיו". יש עלבונות ועוללות, לכאורה, בכל הליך משפטי. התורה מצווה על כולנו, שופטים, נשפטים, עדים והציבור בכלל, להתעלות מעל החולשות האנושיות שהן חלק מהווייתנו ולהמשיך לרדוף צדק כמיטב יכולתנו.

התורה ולאחר מכן הנביאים קוראים לנו "לעשות צדק". כל ברייה אנושית לוקה בחוסר שלמות מטבעה. אסור להרשות לקיומם של הפגמים הבלתי נמנעים האלה להעיב על הצורך הכללי לרדוף צדק תמיד. שופטים טועים ולוקים בחסר לפעמים, אך ההתעקשות של התורה על עשיית צדק בחברה היא מתמדת. גם השופטים וגם השוטרים, כשהם הולכים בדרך התורה ומנסים לעשות צדק ולבנות חברה מוסרית, ממלאים תפקיד חיוני בחברה ובשלטון.

פרשתנו עוסקת בהנהגה ומנהיגות, בחברה ובעם. הפרשה פותחת בציווי לקיים מערכת משפט, אך מדגישה כי "צדק צדק תרדוף" – גם את הצדק יש לרדוף בצדק. לאחר מכן התורה ממשיכה ועוסקת במינוי מלך לעם ישראל. זה לא מספיק שתהיה הנהגה מקומית בכל מקום כמו ראש עיר וכדומה, אלא בנוסף צריך הנהגה כלל ישראלית שתכריע בשאלות הקשורות למלכות ישראל. אך גם המלך נדרש לשמש דוגמה אישית. אסור לו לנקר עיניים בכסף וזהב – לא ירבה לו כסף, לא ירבה לו סוסים. הוא חייב לכתוב לו ספר תורה ולזכור כי כמלך יהודי יש מגבלות לכח ולשלטון. בהמשך עוסקת התורה בכהונה ובכהנים, נציגי כלל ישראל בעבודת המקדש ומלמדי התורה. אחרי זה, התורה מדברת על נושא הנבואה. הנביאים הם שליחי ה' לעם ישראל על מנת להזהירם ולהדריכם ללכת בדרך הישר והטוב. עם קדוש הוא תוצאה של התנהגות כל אחד מהפרטים שינהג ביושר ובצדק.

במשך שנות הגלות היינו עסוקים בהשרדות פיסית ורוחנית. היהודי בגלות היה עסוק בהשתדלות להצליח

את מצוות התורה ניתן לחלק לשתי קבוצות: מצוות המוטלות על היחיד ומצוות המוטלות על הציבור. מצוות המוטלות על היחיד הן מצוות שיחיד מצווה לקיים אותם, כמו קריאת שמע, תפילה, קידוש, אכילת מצה ועוד. מצוות המוטלות על הציבור הן מצוות שאנו כעם ישראל צריכים לקיים. עם ישראל לא נועד להיות רק אוסף של יחידים שמקיימים מצוות, אלא עם ישראל נועד להיות עם שנושא את שם ה' בכל מערכות חייו הציבוריות. **כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַה' אֱלֹהֶיךָ וּבָךְ בְּחַר ה' לְהִיְתוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה** בפרשה שלנו אנו נפגשים עם ריבוי של מצוות ציבוריות. זאת, מכיוון שעם ישראל נמצא ערב הכניסה לארץ, ושם אנחנו מצויים להיות עם של "ממלכת כהנים וגוי קדוש" ולהקים מערכות ציבוריות שדרכם מתגלה שם שמים.

פרשתנו היא פרשת החוק והסדר של התורה, היא מלמדת אותנו על האיזון העדין הנדרש בין חברה מסודרת, עם מגבלות מסוימות על חופש הפרט וחופש הביטוי, לחברה שבה קיים חופש אישי מוחלט שמלווה, בהכרח, גם באנרכיה ותוהו ובוהו. לכן פותחת פרשתנו במינוי שופטים ושוטרים.

השופטים והשוטרים שהתורה מצווה ומסמיכה אותנו למנות, אמורים להיות פוסקים שקובעים את הכללים של החברה ואת ההתנהגות המקובלת של אזרחיה. אך, למעשה, הם רק אנשי האכיפה של החוק. זה חלק מהויכוח הקיים היום בחברה הישראלית לגבי סמכות בית המשפט. האם הוא רק מוציא לפועל את דבר החוק הנקבע על ידי המחוקק (הכנסת) או שעליו להיות זה שקובע את החוק.

האזרחים עצמם הם אלה שקובעים את המגבלות על הפרט ואת הכללים של החברה. כפי שרואים מפעם לפעם, אלפי שוטרים לא יכולים לבדם לעצור ביזה, התפרעות וצורות אחרות של תוהו ובוהו חברתי. חייב להיות צווי חברתי מוסכם בחברה כדי ליצור סדר. התנועה זורמת מפני שיש הסכם לא כתוב, אך מחייב, בין הנהגים, לציית לרמזורים ולתמרורים. המשטרה יכולה להיות כוח מרתיע למפרי חוק, אבל היא לא יכולה להבטיח את קיומו של הסדר החברתי או האזרחי. בסופו של דבר, כל חברה שמבוססת על כוח שיטור בלבד נכשלת וקורסת. כוחה של המשטרה נובע רק מכך שהיא אוכפת את רצון הציבור. כשהיא עוברת את הגבול שנקבע לה, היא עלולה להיות כוח שלילי מאוד בחברה.

לחיות, ולקיים את המצוות המוטלות עליו כיחיד. בגלות כל המצוות הציבוריות לא היו שייכות. העיסוק במלכות, משפט וכו' היה שמור רק לתפילות כמו "השיבה שופטינו כבראשונה" ועוד. מעין חלום רחוק של אחרית הימים, שהקשר בינו לבין חיי היום יום במציאות הגלותית, לא קיים.

והנה זכינו בחסדי ה' לחזור ולהתקבץ בארץ ישראל ולהקים מדינה. זכינו לקום מבית הקברות של הגלות, ולהתכנס בארץ ישראל כעם. מתוך כך זכינו שוב לעסוק בשאלות ציבוריות. יש לנו מדינה ולמדינה יש הנהגה וראש ממשלה, מערכת משפט, צה"ל ומערכות ציבוריות רבות.

המשווה בין מה שקורה היום במדינת ישראל, לבין מה שמתואר בפרשתנו, יראה פער אדיר. נכון, יש לנו גם היום מערכות שהתורה מתארת, אך הם לא מתפקדות כפי שהתורה מצווה, ולעיתים נדמה שהיושר והצדק רחוקות מאד מהן.

וכאן עומדות בפנינו 2 אפשרויות. האחת היא לומר שאם אין הכול, אז אין כלום. כל עוד המערכות הציבוריות אינם בשלמותם, עדיין אנו בגלות. ומולה האפשרות שנייה, שהיא התפיסה שעומדת ביסוד הציונות הדתית, להודות להקב"ה על מה שיש. להודות להקב"ה על זה שיצאנו מהגלות ושוב אנחנו עם חי פה בארץ הקודש. נכון שעדיין לא הגענו לגאולה השלמה, אבל אנו מודים להקב"ה גם על אתחלתא דגאולה. אנו מודים על החסד האלוקי המופלא, שזכינו למה שלא זכו כל דורות העבר מאז החורבן, שיהיה שלטון יהודי בארץ ישראל. זו ההתגשמות של נבואות הנחמה.

=====

בארץ ישראל קם העם היהודי, והנה נגד עינינו מתחברים להם נושאים שונים למכלול אחד. חוק וסדר על בסיס יושר וצדק הוא בסיס לקיום הוגן של אוכלוסית הארץ. וכך, בתקופת המנדט הבריטי השיטור, ומערכת החוק והסדר היו אחד מהנדבכים עליהם נבנתה הנוכחות הבריטית בארץ. לצורך קיום פעולות השיטור נבנו תחנות משטרה שונות הפזורות ברחבי הארץ. וכך, הנוסע בכבישי הארץ נתקל במבני תחנות משטרה אלו. אחת מתחנות אלה היא משטרת נהלל, הנקראת על שם ישוב שהיה בתחומי נחלתו של רבי יהודה הנשיא – מעלה קוד ההתנהגות (החוק) היהודי על הכתב – "המשנה".

משטרת נהלל, הנמצאת על כביש 75 - בין חיפה לנצרת, נבנתה עוד בטרם פרץ המרד הערבי בא"י (1936) לאור לקחי תרפ"ט, על-פי תכנון אדריכל בריטי, אוסטון הריסון, ועל-

כן הייתה מפורזת וללא מיגון חומה היקפית. בשנות המרד הערבי הגיע לארץ צארלס טאגרט, איש מודיעין ומומחה ללוחמה בטרור. בהמלצתו הוחלף מפקד המשטרה ספייסר, במקומו מונה ב-1937 אלן סאונדרס כמפקד ותוכננו מחדש כל נקודות המשטרה בא"י. כמו כן, הוקמה גדר הצפון ותוגברו מאוד יחידות הבולשת.

החשיבה המחודשת, בעקבות המרד הערבי, הביאה לכך שמיד לאחר פרוץ מלחמת העולם השנייה, עברה משטרת נהלל בינוי מחדש: נבנתה חומה סביבה, המבנים בוצרו ונוספו שתי מצודות עם חרכי ירי בקירות. התחנה הותאמה להגן על יושביה למשכי זמן ארוכים. בגלל הריכוז הגדול של ישובים עברים במרחב עמק יזרעאל, הופעל לחץ מצד המוסדות והנהגות הישובים היהודיים בעמק יזרעאל על שלטונות המנדט למנות מפקד יהודי למשטרה. סרג'נט יצחק שוויילי, שהיה מוערך מאוד על-ידי אלן סאונדרס, קיבל את המינוי ועבר לפקד על התחנה בסוף 1939. בני משפחתו עברו להתגורר בתחנה בקיץ 1940. בתחנה שירתו שוטרים יהודים וערבים, יחידת רוכבי סוסים ויחידה רכובה על סנדרים.

סיפורו של יצחק שבילי מתחיל הרבה קודם (הנתונים מתוך מחקרו של נדב מן). הוריו של יצחק צציליה שוויילי (לימים שבילי) עלו לירושלים מטביליסי, גיאורגיה, עוד בשנת 1878, אבל הם שבו לארצם ובשנת 1908 חזרו לירושלים עם יצחק, שנולד בשנת 1903 ואחיו. כאשר פרצה מלחמת העולם הראשונה, גירשו הטורקים את האם והילדים לאלכסנדריה (מצרים) למחנה הפליטים אבארי. האב הצליח להישאר בירושלים כדי לשמור על ביתם. לא הרחק ממחנה הפליטים אבארי, חנתה חטיבת פרשים אוסטרו-ליט. יום אחד טייל יצחק הנער ליד גדר המחנה ולפתע קרא אליו אחד החיילים, כיבדו באוכל ומשקה והזמין אותו לסייע בידיו לטפל בסוסים. וכך מדי יום הגיע יצחק למחנה. החייל, ריזוק שמו, לימדו לטפל בסוסים וברתמות. יום אחד הכין יצחק סוס לקראת מסדר, כשלפתע רכן אליו מפקד-קצין: "איפה ריזוק?" שאל. יצחק לא התבלבל וענה: "הוא חולה", למרות שידע שהשתכר. "טוב, בוא עלה עימי על הסוס ותראה מהו מסדר צבאי", אמר הקצין, וכך הכיר יצחק את בריגדיר הורוולט.

המפקד היה מאוד מרוצה מיחסו של יצחק לסוסים, הציע לו משכורת של 6 שילינג ליום, הכין לו חליפות רכיבה וכך גם אמו ואחיו יכלו לצאת את מחנה הפליטים ולגור בדירה באלכסנדריה בשנות גלותם במצרים.

בברכת שבת שלום ומבורך – הגי עמיצור

לקבלת הדף במייל היכנסו לקישור <https://lp.vp4.me/fw3x>

לכבוד שבת קדש – פרשת שופטים תשפ"א

וזהב הארץ ההיא טוב – זו תלמודה של א"י

דף שבועי לעיסוק בסוגיות ארץ ישראליות – נכתב ע"י חגי צמיר

ופעילות אכיפת חוק. בנוסף ריכז שבילי אישית "צומת סיוע" מרכזית למערך פעילות הביטחון והמודיעין של הנהגת היישוב בכלל ושל יחידות הנוטרים, ובעיקר הש"י - "שירות הידיעות" של ההגנה ומפקדת ה"גוש" של ה"הגנה" בעמק יזרעאל.

במהלך מלחמת העצמאות שימשה התחנה בפיקודו של הקצין שבילי, זמן קצר, למטרות משטרתיות, ולאחר מכן נוצלה למטרות מיון ומעצר שבויים. ב-1950 הועבר האתר לשימושה של חטיבה 9 של צה"ל. וב-1951 הפך האתר למתקן כליאה צבאי לחיילות ולמטרות הדוכה ליחידות צבאיות שונות. ב-1960 ננטש המקום ובמשך שנים רבות עמד מבנה המשטרה שנים רבות מוזנח ויועד להריסה. בתחילת שנות ה-90 של המאה ה-20 עקב מחאת תושבים נגד הכוונה להרוס את המבנה ההיסטורי וביזמת המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל שוקמה התחנה, והוקם בה מרכז מבקרים למורשת השוטרי והנוטרי העברי בארץ-ישראל. בנו של יצחק שבילי, רמי שבילי, תרם חפצים אישיים של אביו למוזיאון והאדריכל פרדי כהנא ביצע את תכנון עבודת חידוש המתחם. החלקים האחרים של המבנה הם בשימוש משטרת התנועה הארצית.

המקום פתוח לביקורים (בתאום) ומשמש כמרכז מבקרים של המועצה לשימור אתרים ומוזיאון למורשת השוטרים והנוטרים העבריים בארץ. על חומת המשטרה נתלו צילומים עשויים בקרמיקה של הנוטרים ובתוך המבנים יש מצגת סיפור ומוצגים מאותם ימים.

במקום שוכנים היום גם משרדי מחוז צפון של רשות העתיקות. כך מתחברת לה הארכיאולוגיה ומורשת העבר של העם היהודי בארצו, עם השאיפה והכמיהה לעלות לארץ הבאים לידי ביטוי בדמותו של יצחק שבילי. גם דמותו של הרב קוק שיוס פטירתו חל השבוע מתחברת עם הרצון להביא לשירות יהודים בכוחות המשטרה – כי משטרה ואכיפת החוק הם הבסיס לקיומה של חברת צדק המחפשת יושר ומוסר. כך גם ראו את דמותה של מדינת ישראל קברניטיה ומייסדיה כפי שבא לידי ביטוי במגילת העצמאות: **מְדִינַת יִשְׂרָאֵל תִּהְיֶה פְּתוּחָה לְעַלְמָה יְהוּדִית וּלְקַבּוּץ גִּלּוּת; תִּשְׁקַד עַל פְּתוּחַ הָאָרֶץ לְטוֹבוֹת כָּל תּוֹשְׁבֶיהָ; תִּהְיֶה מְשֻׁתָּתָה עַל יְסוּדוֹת הַמְּרוּת, הַצֶּדֶק וְהַשְּׁלוֹם לְאוֹר חַיִּים וְשָׁלוֹם לְכָל יִשְׂרָאֵל** (המבוסס על דבר ה' בתורה).

מי ייתן ונזכה לקיים חיי עם בריא בארצו המושגת על אדני המוסר והצדק – ממלכת כהנים וגוי קדוש.

בוקר אחד, בתחילת 1915, הגיע יצחק למחנה והנה פורקו האוהלים. "מה קורה?" שאל. "יוצאים לדרדנלים ללחימה בטורקים", השיב המפקד. "אני רוצה לצאת עמכם", ביקש יצחק, אולם המפקד לא הסכים. למחרת התגנב יצחק והתחבא באחת האוניות היוצאות לדרדנלים, אבל התגלה והורד לחוף. למזלו סידר לו בריגדיר הורזוולט להתקבל לפנימיה צבאית שבה למדו ילדי עשירי מצרים. במשך שנתיים היה יהודי יחיד בין חניכי הפנימיה, שם התמחה ברכיבה ובטיפול בסוסים. יצחק השתתף במרוצי סוסים וזכה במדליות והערכה רבה. הנסיך עומר פחה ביקשו להיות האחראי על סוסיו במשכורת של 40 לירות מצריות. בתום המלחמה שבה האם עם אָחיו של יצחק לארץ, והוא נשאר במצרים והמשיך כרכב של המשפחות היהודיות ברדה וסיקורל.

בשנת 1924 החל הממשל הבריטי לגייס צעירים לשורות המשטרה מתושבי א"י, לפי משקלן של העדות בארץ באותן שנים. הרב הראשי לא"י, אברהם יצחק הכהן קוק, שהכיר את קורות המשפחה מפי אביו של יצחק ואת הצטיינות הבן ברכיבה וטיפול בסוסים, ביקש לקרוא ליצחק לשוב ממצרים ולהתגייס למשטרת המנדט.

בשנת 1925 גייס מפקד המשטרה של מחוז ירושלים, אלן סנדרס, את יצחק שווילי להיות פרש במשטרה. את דרכו החל במרדפים אחר מבריחים וגנבים בין ירושלים, ים המלח ועבר הירדן. יצחק ידע היטב אנגלית, ערבית ועברית ומאוד הצליח בתפקידו.

מדי שנה הייתה מקיימת משטרת המנדט תחרות רכיבה במחנה סרפנד (לימים צריפין). ב-1931 התמנה למפקד משטרת המנדט R.G.B. Spicer – ספייסר, שהיה ידוע כרוכב מצטיין ונהג לזכות בגביע המנצח. בתחרות של שנת 1932 שבה השתתף קורפורל (רב טוראי) יצחק שווילי, זכה יצחק בגביע וכך קרה גם ב-1933. ספייסר המתוסכל התקין תקנה מיוחדת 'לחסום' את שווילי: **"במרוצי הסוסים ישתתפו קצינים בלבד"**.

בשנת 1939 התמנה יצחק שבילי למפקד משטרת נהלל. במסווה של פעילות משטרתית שגררתית עזרו שוטרי התחנה בפיקודו של שבילי לפעילי ההגנה בפעולות מבצעיות רבות. הצלחות רבות ל"הגנה" ולשירות הידיעות שלה בעמק ובגליל - נזקפות לפעלו של יצחק שווילי במשטרת נהלל ולשוטרים העבריים ששירתו שם. עד הקמת המדינה שימשו שוטרי התחנה בהנהגת שבילי בתפקידי סיור, שיטור